

NEKI ČIMBENICI ODNOSA ADOLESCENATA I ŠKOLE

Maja Rukavina, asistentica
Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Gospić, Hrvatska
Doc. dr.sc. Anela Nikčević-Milković
Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Gospić, Hrvatska

Sažetak:

Škola je mjesto gdje adolescenti nakon obitelji provode najviše vremena i kao takva ima jedinstvenu priliku snažnoga i vrlo važnoga djelovanja na razvoj pojedinca. Cilj je ovog rada iznošenje pregleda literature i istraživanja koji se bave ispitivanjem odnosa adolescenata i škole. Školsko okruženje i funkcioniranje u školi predstavlja značajan aspekt u životu adolescenata, a način funkcioniranja u školi pokazatelj je njihovoga funkcioniranja u ostalim sferama života. Interes za školu kod adolescenata počinje slabiti u završnim razredima osnovne škole, a u srednjoj školi se počinje mijenjati i njihov odnos prema nastavnicima, kao i očekivanja od njih. Istraživanja su sustavno utvrdila trend opadanja svih aspekata motivacije za postignućem u školi s obzirom na dob kod oba spola. Nadalje, javlja se smanjenje orijentacije na učenje, a povećava orijentacija na izbjegavanje truda s godinama školovanja, kod oba spola. Na koji način adolescenti doživljavaju školu značajno ovisi o tome kakav su međusobni odnos izgradili nastavnici i adolescenti. Nastavnikova profesionalnost, način rada, uspostavljena komunikacija s učenicima, ali i obilježja ličnosti nastavnika značajno utječu na motivaciju adolescenata za učenjem, kao i općenito na njihov stav prema školi.

Gljučne riječi: adolescenti, motivacija, nastavnici, škola, školska prilagodba i postignuće

ČIMBENICI KOJI DJELUJU NA PRILAGODBU I ŠKOLSKI USPJEH ADOLESCENATA

Odnos adolescenata i škole tema je koju pedagogijska znanost problematizira već dulji niz godina. Međutim, čini se da njezinu aktualnost danas potiču razni - isti, ali i neki novi čimbenici unutar škole i okruženja koje je praksa i suvremena znanost prepoznala kao važne u odgojno-obrazovnoj sredini. Primjerice, u fokusu se znanstvenog interesa u posljednje vrijeme sve više ispituje uloga susjedstva, obrazovanja roditelja, struktura obitelji, klasna i kulturna pripadnost obitelji, socioekonomski položaj obitelji u obrazovnim postignućima adolescenata. U tom smislu izdvojena su neka istraživanja koja se bave čimbenicima koji djeluju na prilagodbu i školski uspjeh adolescenata, motivaciju adolescenata za školom te nastavnikovom perspektivom adolescenata. I konačno, u radu se kroz dostupna istraživanja problematiziraju karakteristike spavanja adolescenata. Ova po mišljenju autorica vrlo važna tema za dobro funkcioniranje adolescenata u školi, nažalost, kod nas još nije dovoljno znanstveno prepoznata. To svakako otvara prostor i poziva na buduća istraživanja koja bi se bavila ispitivanjem karakteristika spavanja adolescenata.

Razvojni period adolescencije vrijeme je u kojemu se uz intenzivne promjene u obiteljskim odnosima i odnosima s vršnjacima i prijateljima događaju značajne promjene i u školskom kontekstu. Škola uz obitelj ima presudnu ulogu u usvajanju i razvoju kognitivnih, socijalnih i emocionalnih znanja, vještina i sposobnosti djece i adolescenata, a školsko okruženje predstavlja različito iskustvo za učenike različite dobi i spola. Obrazovanje i školsko postignuće pokazalo se posebno važnim upravo u razvojnom periodu adolescencije. Za svakodnevno funkcioniranje adolescentima vrlo bitno postaje vrijeme provedeno u školi, kao i razne izvan-nastavne i izvanškolske aktivnosti koje su vezane za nju. Adolescenti imaju potrebu dokazati se kroz druženje s vršnjacima i školske aktivnosti što im omogućava formiranje vlastitih stavova, iznošenje ideja i vrijednosti. Nastavno gradivo kao i kvaliteta uspostavljenih odnosa s vršnjacima u razredu i nastavnicima stvaraju klimu u razredu, a k tomu su važni za formiranje vlastitoga stava adolescenata prema školi.

Na bolji školski uspjeh i općenito na dobru prilagodbu djece i adolescenata u školskom kontekstu djeluju brojni čimbenici: socioekonomski status obitelji, obrazovni status obitelji, struktura obitelji, stil odgoja, izostanak nadzora i kontrole, vršnjaci, samopoštovanje, osobine ličnosti učenika, slobodno vrijeme, suradnja obitelji i škole.

Loeber i Stouthamer-Loeber (1986) kao rizične čimbenike koji se nalaze u obitelji, a vezani su za školsko postignuće i dobru prilagodbu navode sljedeće: a) *zanemarujuće obitelji* koje podrazumijevaju slab roditeljski nadzor i malo zajedničkoga vremena provedenog s djecom, b) *konfliktne obitelji* u kojima su stalne svađe, nasilno ponašanje i sl., c) *devijantne obitelji* su one u kojima su roditelji skloni delinkventnom ponašanju, agresivnosti i sl., d) *kaotične obitelji* u kojima vlada slaba komunikacija, nizak socioekonomski status, nedosljednost i sl. Istraživanja su pokazala da su očekivanja roditelja i očekivanja adolescenata u svezi sa školskim postignućima adolescenata u recipročnom odnosu. Rimkute i sur. (2012) ispitivali su u kojoj mjeri roditeljska očekivanja u vezi sa školskim postignućima adolescenata predviđaju adolescentska školska očekivanja. Rezultati su pokazali da su visoka roditeljska očekivanja u svezi s obrazovanjem svoje djece povezana s visokim obrazovnim očekivanjima adolescenata te da ta obrazovna očekivanja između adolescenata i roditelja postaju sličnija s povećanjem dobi (sličnija su u 1. razredu srednje škole u odnosu na 7. razred osnovne škole). Moguća su objašnjenja zašto s vremenom dolazi do većega usklađivanja roditeljskih i adolescentskih obrazovnih očekivanja u tome što adolescenti s vremenom više razgovaraju s roditeljima pa se tako dogovaraju u vezi s daljnjim obrazovanjem. S druge strane, prelasci adolescenata na više obrazovne razine povećavaju potrebu jasnijih formuliranja vlastitih očekivanja u pogledu budućnosti. U skladu s tim kod adolescenata se javlja potreba za mišljenjem i savjetom roditelja. Čini se da je znatan utjecaj roditelja na obrazovna očekivanja i postignuća adolescenata, posebno u trenutcima kada adolescenti donose odluke vezane uz vlastitu profesionalnu orijentaciju. Više istraživanja (Valiyamattam i Gopal, 2013; Matković, 2010; Rimkute i sur., 2012) pokazalo je da za postizanje školskoga uspjeha i prilagodbu na školu djece i adolescenata znatno utječe stupanj obrazovanja roditelja. Utvrđene su razlike s obzirom na spol adolescenata i percepciju obrazovnih očekivanja roditelja. Rimkute i sur. (2012) pronašli su da su učinci roditeljskih obrazovnih očekivanja bili veći za djevojke nego za mladiće. Neka su druga istraživanja pokazala da su očekivanja mladića i djevojka slična u pogledu obrazovnih očekivanja roditelja (Merlo, 2009). Suprotne nalaze dobili su Zhang i sur. (2011) gdje roditelji veći naglasak stavljaju na obrazovanje mladića u odnosu na djevojke. Dakle, istraživanja koja se bave ispitivanjem spola i razlika u percepciji obrazovnih očekivanja roditelja ne daju dosljedne rezultate pa ih je potrebno nastaviti provoditi.

Istraživanja su pokazala razliku u obrazovnim očekivanjima adolescenata s obzirom na spol. Mc Daniel (2010) je u svom istraživanju došao do zaključaka da su obiteljsko porijeklo, akademski uspjeh i stavovi prema školi više povezani s pozitivnim stavovima djevojaka prema važnosti obrazovanja nego mladića te da djevojke imaju veća obrazovna očekivanja od mladića. Nasuprot rezultatima ovoga istraživanja Simpkins, Davis-Kean i Eccles (2006) u svom

istraživanju nisu pronašli nikakve razlike u obrazovnim očekivanjima između mladića i djevojaka.

Sa školskim postignućem djece i adolescenata povezani su financijski prihodi obitelji (Lee, Lee i August, 2011) i socioekonomski status obitelji u društvu (Arnett, 2004). Istraživanja su pokazala da postoje značajne spolne razlike u povezanosti lošijega socioekonomskog statusa i školskoga postignuća. Sirin (2005) je u svom istraživanju pokazao da mladići koji dolaze iz obitelji slabijega socioekonomskog statusa postižu niža obrazovna postignuća, skloniji su rizičnim ponašanjima, kao i napuštanju škole. Rezultati ovih istraživanja imaju važne implikacije na obrazovnu politiku, zahtijevaju dublju analizu problema, ali i spremnost nadležnih institucija na pružanje konkretne pomoći socioekonomski ugroženim obiteljima. Iz svega navedenoga proizlazi da socioekonomske prilike obitelji imaju utjecaja na izbor škole, bavljenje učenika raznim aktivnostima, nastavkom daljnjega školovanja i sl. Dakle, indikatori obiteljskoga okruženja reflektiraju razlike među učenicima i imaju znatan utjecaj na školska postignuća i prilagodbu u školskom kontekstu.

Za postizanje obrazovnoga postignuća adolescenata važnom se pokazala i obiteljska struktura. Reifman i sur. (2001) utvrdili su da adolescenti iz jednoroditeljskih i razvedenih obitelji imaju slabije obrazovno postignuće u odnosu na adolescente iz cjelovitih obitelji.

Pokazalo se da kulturno porijeklo može imati utjecaja na uvjerenja o vrijednosti obrazovanja, kao i na obrazovna očekivanja roditelja i adolescenata. Huabina i Williamsa (1998) zanimala su razlike u percepciji roditeljskih obrazovnih očekivanja između kineskih i američkih adolescenata. Rezultati pokazuju da su kineski adolescenti spremniji prihvatiti savjete svojih roditelja i više su spremni ispuniti njihova očekivanja nego američki adolescenti. Ovi rezultati upućuju na zaključak da pripadnost određenoj kulturi ima utjecaja na spremnost adolescenata da prihvate obrazovna očekivanja svojih roditelja. Kako se obrazovni sustavi u različitim zemljama znatno razlikuju po svojoj organizaciji u budućim bi istraživanjima bilo zanimljivo ispitati kako obrazovni sustav utječe na povezanost roditeljskih očekivanja i adolescentskih obrazovnih očekivanja.

Osim razine obrazovanja roditelja, klasne i kulturne pripadnosti, utjecaja susjedstva, socioekonomskog položaja obitelji na očekivanja roditelja u pogledu obrazovnih postignuća može utjecati i školski uspjeh adolescenata. Primjerice u svom istraživanju Wood, Kaplan i McLoyd (2007) pronašli da školski uspjeh adolescenata pozitivno utječe na roditeljska očekivanja za daljnje obrazovanje djece. Obrazovna postignuća adolescenata pod utjecajem su njihovih težnji; niska razina težnji rezultirat će suženim i ograničenim izborima (Hou i Leung, 2011), nižim obrazovnim postignućem i napuštanjem škole (Kao i Tienda, 1998). Nasuprot njima, adolescenti koji imaju viša obrazovna očekivanja više su motivirani za učenje, više su općenito angažirani u školi i postižu veća obrazovna postignuća (Beal i Crockett, 2010) te su više motivirani za sudjelovanje u raznim izvannastavnim aktivnostima (Domina, Conley i Farkas, 2011). Obrazovna očekivanja adolescenata (prema Andres i sur., 2007) razvijaju se pod utjecajem dobi i postaju relativno stabilna nakon završetka srednje škole. Također se važnim čimbenikom koji utječe na očekivanja roditelja u pogledu obrazovnih postignuća djece pokazala i djetetova motivacija za učenjem. Tako su Grolnick i Slowiaczek, (2008) pronašli povezanost dječje motivacije za učenjem i većega uključivanja roditelja u njihovo školovanje i školsko postignuće.

U svrhu postizanja bolje prilagodbe i školskoga postignuća djece i adolescenata pokazala se važnom stalna suradnja obitelji i škole (Zygmunt-Fillwalk, 2011). Dosadašnja istraživanja koja su se bavila ispitivanjem uključenosti roditelja u školovanje djece pokazala su pozitivnu povezanost varijabli koje se odnose na očekivanja roditelja i njihovih uvjerenja o važnosti obrazovanja, uključenosti roditelja u obrazovanje djece i roditeljski nadzor nad školskim obvezama djece sa školskim postignućem i prilagodbom adolescenata. Bakker, Denessen i Brus-Laeven (2007) ispitivali su uključenost roditelja u školovanje djece i percepciju nastavnika o uključenosti roditelja u školovanje djece i školskih postignuća učenika. Rezultati pokazuju

da je slaba povezanost između percepcije nastavnika o uključenosti roditelja u školovanje djece i roditeljskih izjava o vlastitoj uključenosti u školovanje djece. Nadalje, percepcija nastavnika o roditeljskom uključivanju u školovanje djece ima više utjecaja na školsko postignuće učenika nego izjave roditelja o vlastitoj uključenosti u školovanje djece. Zaključci istraživanja upućuju da se percepcija nastavnika o uključenosti roditelja u školovanje djece može temeljiti na stereotipima koji mogu utjecati na školska postignuća adolescenata. Benner i Mistry (2007) pronašli su da visoka roditeljska obrazovna očekivanja ublažavaju negativne učinke očekivanja nastavnika u vezi sa školskim postignućem učenika.

MOTIVACIJA ADOLESCENATA ZA ŠKOLSKIM POSTIGNUĆEM

Općenito se u razvojnom periodu adolescencije mijenja i odnos prema školi. Interes za školu kod adolescenata počinje slabiti u završnim razredima osnovne škole, a u srednjoj školi počinje se mijenjati i njihov odnos prema nastavnicima, kao i očekivanja od njih. Adolescentima se u ovom životnom periodu interesi naglo šire, postaju znatiželjni i žele eksperimentirati s više sadržaja i aktivnosti, stoga im škola postaje naporna i teška (Vizek-Vidović i sur., 2003). Više je istraživanja (Koludrović i Reić-Ercegovac, 2013; Stanišak-Pilatuš, Jurčec i Rijavec, 2013; Reić-Ercegovac i Koludrović, 2010; Anderman i Midgley, 1997) kod oba spola s obzirom na dob utvrdilo trend opadanja svih aspekata motivacije za postignućem u školi. Nadalje, javlja se trend kod oba spola da se s godinama školovanja smanjuje orijentacija na učenje, a povećava orijentacija na izbjegavanje truda. Ovi zaključci istraživanja mogu sugerirati da se kod učenika s dobi mijenja stav prema školi koja postaje sve manje zanimljivo mjesto, a učenje prestaje biti važno i izazov za učenike.

Neki autori smatraju da do slabljenja školskoga interesa adolescenata u višim razredima osnovne škole dolazi zato što nastava nije dobro prilagođena razvojnim potrebama adolescenata. Eccles i sur. (1993, prema Vasta, Haith i Miller 1998) navode sljedeće nepodudarnosti školskoga konteksta i razvojnih potreba adolescenata: a) *nastavnici stavljaju veći naglasak na disciplinu i kontrolu u vrijeme kad adolescent pokušava ostvariti neovisnost*; b) *nastavnici češće na ovom obrazovnom stupnju izvještavaju o vlastitoj neučinkovitosti, osjećaju se obeshrabrenima u radu s učenicima, što je u potpunoj suprotnosti s razvojnim potrebama adolescenata u toj dobi kada im je potrebna podrška i ohrabrenje*; c) *seljenje učenika iz razreda u razred i grupiranje učenika prema njihovim sposobnostima potiče među adolescentima socijalnu komparaciju upravo u vrijeme kad se počinje javljati njihov osjećaj samosvjesnosti*. Da obrazovni sustav, pogotovo sustav osnovnoga školovanja, ne pogoduje podjednakom razvoju i napredovanju svih učenika, ukazuju razlike u obrazovnom postignuću između dječaka i djevojčica što naglašavaju i Halpern i sur. (2007). Autori razlog ove pojave pronalaze u tome da škole i nastavnici ne uspijevaju privući, zainteresirati i motivirati dječake za učenje i postizanje boljega obrazovnog postignuća. Nadalje, rezultati istraživanja upućuju na mogući zaključak da škole pretežno nisu usklađene sa znanstveno provjerenima razvojnim potrebama učenika i da kao takve niti ne pogoduju optimalnome razvoju njihovih potencijala. Zanimljivo je istraživanje koje su proveli Dietz, Hofer i Fries (2007), a koje je za cilj imalo ispitati razloge sve veće potrebe njemačkih adolescenata za odgađanjem aktivnosti vezanih za učenje. U ispitivanju su sudjelovala 704 adolescenta prosječne dobi od 13 i pol godina. Autori smatraju povećanu pojavu odgađanja učenja i manje spremnosti adolescenata za učenjem posljedicom postmodernih društvenih vrijednosti. Adolescenti su sve više orijentirani neorganiziranome provođenju slobodnoga vremena i nemaju dobro izgrađene vještine učenja zbog čega pribjegavaju odgađanju aktivnosti vezanih za učenje. Rezultati istraživanja vode prema dva moguća zaključka. Prvi je da adolescentima treba pomoći u dnevnom planiranju aktivnosti kako bi ih se potaknulo na učenje, a drugi zaključak odnosi se na to da se učenje adolescenata odvija unutar društvenoga konteksta i pripadajućih dominantnih vrijednosti društva.

U istraživanjima obrazovnih postignuća pokazalo se da djevojke u većini predmeta postižu bolji školski uspjeh u odnosu na dječake (Steinmayr i Spinath, 2008). Mladići postižu bolje rezultate na numeričkim testovima inteligencije, dok su djevojke bolje na verbalnim testovima (Hyde, 2005). Steinmayr i Spinath (2008) smatraju da kao mogući razlog spolnih razlika u obrazovnome postignuću mogu biti razlike u osobinama ličnosti, kao i motivaciji za učenje pojedinih predmeta. Osim toga djevojke su općenito pokazale bolju prilagodbu na školu i nastavni proces pa i to može biti jedan od razloga pojave razlika u obrazovnome postignuću (Gipps, 1996). Istraživanjima se također željelo ispitati utječe li način ispitivanja školskoga postignuća na školsko postignuće. Tako su, primjerice, autori Duckworth i Seligman (2006) utvrdili spolne razlike u obrazovnome postignuću s obzirom na način ispitivanja obrazovnoga postignuća. Djevojke u odnosu na mladiće postižu viša postignuća koja se iskazuju ocjenama, ali kad se postignuće iskazuje rezultatima vanjskoga vrednovanja, spolne razlike obrazovnoga postignuća ovise o predmetu iz kojega se provjerava znanje i o dobi. Marks (2007), Breš Roth i sur. (2008) bavili su se ispitivanjem postignuća učenika na vanjskome vrednovanju. Pronađene su razlike u obrazovnim postignućima s obzirom na spol i predmet. Mladići su u odnosu na djevojke pokazali više rezultate na standardiziranim ispitivanjima iz matematike, dok su djevojke pokazale bolje rezultate u ispitivanjima čitanja i jezika. Zbog važnosti obrazovanja i postizanja boljih obrazovnih postignuća potrebno je nastaviti ispitivati i otkrivati što adolescente s obzirom na spol i dob motivira za učenje i školu.

Da bismo dobili bolji uvid u zadovoljstvo adolescenata školom potrebno je više istraživati adolescentski doživljaj kvalitete školskoga života. Postoji više modela mjerenja kvalitete školskoga života, a prema jednom od njih, autora Williamsa i Battena (1981), učeničko vrednovanje kvalitete školskoga života temelji se na: a) *doživljaju opće dobrobiti koji se odnosi na opće pozitivne i negativne osjećaje učenika prema školi* i b) *specifičnim područjima školskoga života koji uključuju kvalitetu odnosa između učenika i nastavnika, odnose učenika s drugim osobama u školi, percepciju važnosti školovanja za život, osjećaj uspješnosti u školi te osjećaj samomotivacije za učenje*.

Uz dosadu i negativne emocije učenika na nastavi, istraživanja govore i o općem negativnom stavu učenika prema školskoj klimi. U jednom je istraživanju Kantorova (2009) proučavala školsku klimu u Češkoj koja je obuhvaćala: a) sveukupan stav škole i motivaciju za učenje, b) kvalitetu i kompetencije učitelja, školska pravila i razrednu disciplinu, c) solidarnost razreda kao društvene skupine i d) arhitektonske, estetske i higijenske uvjete škole. Rezultati ovoga istraživanja pokazali su da su nastavnici najviše zadovoljni sa svim područjima školske klime, nešto manje zadovoljstvo iskazali su roditelji, dok su učenici pokazali najveće nezadovoljstvo školskom klimom.

Pregledom literature iz ovoga područja vidimo da je kod nas relativno malo istraživanja koja se bave povezanošću obilježja školskoga konteksta sa zadovoljstvom učenika školom. S obzirom da rezultati takvih istraživanja mogu biti značajan izvor podataka o efikasnosti škole i tako poboljšati odgojno-obrazovnu praksu potrebno ih je češće provoditi. Jedno naše istraživanje Raboteg-Šarić, Šakić i Brajša-Žganec (2009) obuhvatilo je učenike viših razreda osnovne škole s ciljem ispitivanja odnosa između kvalitete školskoga života, školskoga uspjeha, motivacije i neprimjerenih ponašanja učenika u školi. Zaključci istraživanja ukazuju na značajnu povezanost negativnih osjećaja učenika prema školi s aspektima kvalitete školskoga života na koje škola ima utjecaja kao, na primjer, na kvalitetu odnosa među učenicima, kvalitetu odnosa između učenika i nastavnika te stupanj u kojem učenici doživljavaju školske sadržaje zanimljivim i relevantnim za život. Bezinović (2000) je utvrdio da adolescenti uglavnom nisu zadovoljni svojom školom. Visoko zadovoljstvo školom iskazuje njih 11,8%, pretjerano često strahove u školi doživljava 57,3% učenika, od čega njih 15,5% intenzivno doživljava strahove vezane za školu, blokirajući osjećaj akademske nekompetentnosti doživljava 48,8% učenika, a 49,4% učenika nastoji izbjegavati nastavu i školske obveze, od čega njih 18,6% to čini često ili vrlo često. Novije istraživanje Pećnik i Tokić (2011) izvještava o 30% adolescenata koji vole ići u školu, 20% njih ne vole ići u školu, pritom svaki deseti adolescent školu doživljava kao

„neprijatelja“. Pri tome u istome istraživanju kao dobre strane u školi adolescenti navode školu kao zabavno mjesto, mjesto gdje upoznaju nove prijatelje, mjesto gdje ostvaruju uspjeh, odlaze na školske izlete, putovanja i u kazalište, ostvaruju dobar odnos s razrednikom/nastavnikom, vesele se praznicima, zanimljivosti nastave i učenju novih stvari. Loša adolescentska percepcija škole kao mjesta neuspjeha izaziva strah i anksioznost. Na temelju rezultata ovih istraživanja može se zaključiti kako je potrebno mijenjati postojeće stanje u školi u smislu stvaranja škole u kojoj nastavnici i učenici rado borave, u kojoj vlada pozitivno školsko ozračje, gdje je učenje zabavno, a učenici motivirani za učenje.

POGLED NA ADOLESCENTE IZ PERSPEKTIVE NASTAVNIKA

Na koji način adolescenti doživljavaju školu značajno ovisi kakav su međusobni odnos izgradili nastavnici i adolescenti. Nastavnikova profesionalnost, način rada, uspostavljena komunikacija s učenicima, ali i obilježja ličnosti značajno utječu na motivaciju adolescenata za učenjem, kao i općenito na njegov stav prema školi.

Jedan od razloga zbog kojega često dolazi do nastavnikovih pogrešnih tumačenja ponašanja adolescenata jesu stereotipi nastavnika prema adolescentima. Steinberg i Silk (2002) dobili su rezultate istraživanja u kojima nastavnici smatraju da su smetnje koje se javljaju u razvojnem periodu adolescencije privremenoga karaktera te ne smatraju da je takav period neizbježan i neminovan kod svih adolescenata. Nasuprot ovakvim shvaćanjima postoje stereotipi među nastavnicima koji su vrlo slični široko rasprostranjenim stereotipima u društvu prema adolescenciji kao periodu „bure i stresa“ i adolescentima kao buntovnicima (Hines i Paulson, 2006) i koji promjene u razvojnem periodu adolescencije doživljavaju kao datost pa u skladu s tim izražavaju nepovjerenje i sumnju prema adolescentima (Buchanan, Eccles i Becker, 1992). Rezultati istraživanja upućuju da među nastavnicima vlada oprečan stav koji se kreće od razumijevanja do nepovjerenja prema adolescentima. Ovi rezultati vode mogućem zaključku da nastavnici nemaju dovoljno znanja o razvojnome periodu adolescencije. Stevens (2007) je u svom istraživanju utvrdio povezanost percepcije nastavnikova doživljaja adolescencije s međusobnim odnosom između adolescenta i nastavnika, kao i s adolescentovim doživljajem škole. Rezultati su pokazali da ako prevlada mišljenje nastavnika o adolescenciji kao burnom i stresnom životnom razdoblju, može se takvo mišljenje negativno odraziti na međusobne odnose nastavnika i adolescenata, ali i na adolescentski negativan doživljaj škole.

Predmet interesa nekih istraživanja bio je utvrditi kakav stav imaju nastavnici prema učenicima s obzirom na dob učenika. Koludrović, Jukić i Reić Ergovac (2009) proveli su istraživanje s ciljem utvrđivanja razlika u odnosu prema učenicima nastavnika razredne i predmetne nastave u osnovnoj školi te nastavnika u srednjoj školi. Rezultati su pokazali da učitelji razredne nastave imaju pozitivniji stav prema učenicima u odnosu na učitelje predmetne nastave i srednjoškolske nastavnike. Isto istraživanje je utvrdilo da su učitelji razredne nastave zadovoljniji svojim zanimanjem u odnosu na učitelje predmetne nastave i srednjoškolske nastavnike. Na temelju rezultata ovoga istraživanja može se zaključiti da je potreban sustavan rad s predmetnim i srednjoškolskim nastavnicima na razvijanju pozitivnoga stava prema učenicima. Također, ovi se rezultati mogu dovesti u vezu s rezultatima istraživanja koji se odnose na stereotipe nastavnika prema učenicima gdje je razvidno da probleme u međusobnim odnosima nastavnika i adolescenata uzrokuju velikim dijelom nedovoljno poznavanje razvojnih potreba adolescenata i specifičnost rada s njima.

KARAKTERISTIKE BUDNOSTI I SPAVANJA ADOLESCENATA U ŠKOLSKOME KONTEKSTU

Općeprihvaćen pristup u percepciji doživljaja adolescenata odraslih općenito pa i nastavnika u školi jest da su adolescenti nezainteresirani, spori i lijeni. Međutim, radi se o nepoznavanju bioloških mehanizama regulacije budnosti i spavanja, odnosno procesa koji se događaju adolescentima zbog kojih nastaju brojni nesporazumi i konflikti između nastavnika i adolescenata. Ulaskom u pubertet dolazi do promjene ritma spavanja zbog izlučivanja melatonina, hormona koji utječe na regulaciju spavanja (Feinstein, 2005). Istraživanja su pokazala da što su adolescenti stariji imaju veću potrebu za kasnijim odlaskom na spavanje i kasnijim buđenjem te da se s dobi adolescenata povećava razlika u rasporedu i trajanju spavanja između dana nastave i slobodnih dana (Gaina i sur., 2004). Ritam budnosti/sna znatno je različit kod adolescenata u odnosu na odrasle. Adolescentima je potrebno dnevno devet do deset sati sna, dok je odrasloj osobi dovoljno osam sati sna (Feinstein, 2005), odnosno događa se da „unutrašnji sat“ adolescenta kasni od jedan do dva sata u odnosu na odrasle. Adolescenti nastoje vikendom nadoknaditi manjak sna, ali to se pokazalo kao nedovoljno i ima utjecaja na kognitivni, psihosocijalni i emocionalni razvoj adolescenata.

Istraživanjima se željelo utvrditi kakav utjecaj ima spavanje na školsko postignuće adolescenata i njihovu prilagodbu. Fredriksen i sur. (2004) ispitali su utjecaj spavanja na školsko postignuće, depresivnost i samopoštovanje adolescenta u dobi između 11 i 14 godina. Rezultati istraživanja pokazali su da adolescenti koji su manje spavali imaju niže ocjene i niže samopoštovanje te više depresivnih simptoma u odnosu na adolescente koji su dulje spavali. Dahl i Lewin (2002) sažimaju nalaze raznih autora i identificiraju razloge zbog kojih treba više pažnje usmjeriti na regulaciju spavanja adolescenata, a to su: a) *spavanje je posebno važno tijekom perioda sazrijevanja mozga*; b) *postoje značajne biološke i psihološke promjene za vrijeme spavanja*; c) *interakcija između tjelesnih i psiho-socijalnih domena može dovesti do dramatičnih promjena u obrascima i navikama spavanja tijekom razvojnog perioda adolescencije*; d) *dokazi da adolescenti često dobivaju premalo sna*; e) *postoji više dokaza da nedostatak sna ima svoje najveće negativne učinke na kontrolu ponašanja, pažnje i emocija*; f) *najočitije su izravne zdravstvene posljedice nedovoljnog sna visokorizična ponašanja povezane s prometnim nesrećama*.

Na povezanost s karakteristikama spavanja adolescenata važno je i vrijeme održavanja nastave. Carskadon (2002) je u istraživanju otkrila da je većina srednjoškolaca neispavana, odnosno da je njih 20% toliko umorno da za vrijeme nastave zaspe. Čini se da je još važniji podatak otkriće iste autorice da prisila adolescenata na ranije spavanje ne rješava ovaj problem. Pregledom literature vidimo da je ispitivanje karakteristika spavanja adolescenata u fokusu znanstvenog interesa u SAD-u još od 70-ih godina 20. stoljeća. U vezi s tim provedena su brojna istraživanja, a zbog izraženosti problema pospanosti adolescenata potiču se nova istraživanja. Također, dosadašnji se rezultati istraživanja, primjerice u SAD-u, vrlo uspješno implementiraju u škole kroz razne preventivne programe kako bi adolescenti, nastavnici, stručne službe i roditelji prepoznali važnost zdravoga spavanja za uspješno svakodnevno funkcioniranje adolescenata.

Pregledom istraživanja kod nas koja su se bavila karakteristikama spavanja adolescenata nailazi se na nekoliko autora i istraživanja (Radošević-Vidaček i Koščec, 2004; Koščec, Radošević-Vidaček i Bakotić, 2006). Rezultati ovih istraživanja potvrdili su rezultate stranih istraživanja: a) *ukupno trajanje spavanja adolescenta se skraćuje*; b) *dolazi do pomaka u vremenu sve kasnijeg odlaska na spavanje i kasnijeg buđenja*; c) *razlike u trajanju i rasporedu spavanja izraženije je u dane nastave nego vikendom*; d) *kraće spavanje u jutarnjoj smjeni povezano je s većim brojem ozljeda i nižim prosjekom ocjena*.

U velikom broju zemalja nastava se održava ujutro. Kod nas je nastava organizirana jedan tjedan prije podne, drugi poslije podne s tendencijom organiziranja nastave u jednoj

smjeni i to s početkom nastave ujutro. Početak nastave ujutro, prema mišljenju nekih autora, nije u skladu s biološkim ritmom adolescenta i stoga nije opravdano tražiti od njih da u to vrijeme budu koncentrirani i aktivni. Čini se da je adolescentima povoljnije vrijeme za školske aktivnosti u poslijepodnevnim satima u odnosu na jutarnju smjenu. S obzirom na znanstvene spoznaje, kao i neka iskustva iz prakse, smatramo da i naša obrazovna politika treba ozbiljno razmisliti o vremenu početka nastave kako bi ona doista bila efikasna te olakšala razvoj i učenje adolescenata. Pri mogućim promjenama početka nastave potrebno je uvažiti izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, slobodno vrijeme adolescenata, kao i vrijeme koje adolescenti provode u krugu obitelji na koje bi moglo imati utjecaja pomicanje početka nastave.

Općenito je u Hrvatskoj problemu karakteristika spavanja adolescenata posvećeno malo znanstvenog interesa pa tako nedostaju važna znanja koja bi adolescentima, nastavnicima i roditeljima pomogla u boljem razumijevanju ovoga fenomena i mnogih konfliktnih situacija koje nastaju kao njegova posljedica. Znanstvene spoznaje pomogle bi adolescentima u boljem razumijevanju vlastitoga razvoja, a roditeljima i nastavnicima omogućilo rasvjetljavanje brojnih situacija u kojima adolescente i njihovo ponašanje pogrešno tumače.

ZAKLJUČAK

Unatoč pedagojskim, psiholojskim i didaktičkim spoznajama i porukama o važnosti prilagođavanja metoda rada i sadržaja svakom učeniku, još uvijek se u školskim planovima i programima premalo poštuju osobne potrebe i interesi učenika. Općenito, u našim se školama pretjerano vrednuje kognitivna inteligencija, a premalo pažnje usmjerava na emocionalnu i duhovnu inteligenciju. U školama sve češće dolazi do *pedagoškog anakronizma*. Naime, nastavni su sadržaji često „neatraktivni“ i ne prate stvarne društvene potrebe, a moderne se tehnologije u razredu ponekad primjenjuju uz rigidno-tradicionalne prezentacije nastavnika. Stoga, možemo zaključiti da su i to ključni čimbenici zašto adolescenti počinju gubiti interes za znanjem i učenjem te se okreću strategijama izbjegavanja i bježanja s nastave i nerijetko zapadaju u depresivna ili stresna stanja. Odgojno-obrazovna klima koja dominira u razredima i školama s pravom nas upućuje na pitanje kvalitete suvremene škole. Temeljno psihološko i pedagoško pitanje suvremenoga doba je *koliko škola ovako organizirana može i koliko realno prati potrebe i zahtjeve novih generacija učenika i suvremenoga doba*. Dok didaktika ne izađe iz paradigme represivne škole i pronađe humanija rješenja Bognar i Dubovicki (2012) predlažu nastavnicima sljedeće: a) da napuste davanje negativnih ocjena učenicima; b) da treba težiti visokim postignućima, ali prema interesima i mogućnostima svakoga učenika; c) na kraju godine nastavnik može napisati pismo učenicima u kojima će najprije iznijeti njihove kvalitete, potom će opisati proces suradnje i uspjehe koje su postigli te na kraju eventualne probleme i sugestije za njihovo rješavanje; d) osim ocjenjivanja treba koristiti i sve druge aspekte evaluacije, dajući veće značenje formativnoj evaluaciji jer kvaliteta procesa uvjetuje rezultate.

Suvremena škola stavlja pred nastavnike nove izazove. Iz svega navedenoga moguće je zaključiti da su uz stručnost u profesionalnom smislu za kvalitetan rad s djecom i adolescentima nastavnicima potrebna i specifična znanja i sposobnosti iz interpersonalne komunikacije, socijalne vještine, vještine rješavanja sukoba i dr., kao i razvoj pozitivnih osobina ličnosti, kao što su: pristupačnost, ljubaznost, komunikativnost, dosljednost, iskrenost, tolerantnost, taktičnost, duhovitost, emocionalnost, optimizam i sl. S tim u vezi Jurčić (2012) smatra da kompetentnom djelovanju nastavnika u suvremenoj školi treba pristupiti kao pojmu u izgradnji koji se odnosi na sljedećih pet područja: a) *metodologiju izgradnje kurikuluma nastave*, b) *organizaciju i vođenje odgojno-obrazovnoga procesa*, c) *utvrđivanje učenikovih postignuća*, d) *oblikovanje razrednoga ozračja* i e) *odgojnoga partnerstva s roditeljima*.

Nedovoljno poznavanje nastavnika razvojnoga perioda adolescencije može imati značajnih reperkusija na svakodnevni odgojno-obrazovni rad. S pravom možemo pretpostaviti da

nastavnikovo nedovoljno znanje ili još štetnije, krivo tumačenje ponašanja ili razvojnih potreba adolescenata može značajno utjecati na njihov cjeloviti razvoj i sazrijevanje. Stoga je nužno nastavnike više educirati o specifičnostima razvojnoga perioda adolescencije i načinu psihosocijalnoga funkcioniranja adolescenata kako bi taj odnos bio na dobrobit obje strane. Pritom mislimo da važnu ulogu imaju nastavnički i filozofski fakulteti na kojima bi budući učitelji i nastavnici stjecali potrebna znanja o razvojnome periodu adolescencije.

Bitno je da nastavnici shvate važnost cjeloživotnoga obrazovanja, iskazuju potrebu i interes za proširenjem kompetencija, kao i svoga daljnjega usavršavanja (Jurić, 2007) te da provode samovrednovanja svoga rada kako bi bili u skladu sa suvremenim društvenim potrebama. Kako bi nastavnik u suvremenoj školi mogao odgovoriti svim izazovima, mora biti spreman permanentno učiti, ali to podrazumijeva (dodali bismo) i njegovu spremnost da uči i od učenika i od roditelja.

LITERATURA

- Anderman, E. M., Midgley, C. (1997). Changes in achievement goal orientations, perceived academic competence, and grades across the transition to middle-level schools, *Contemporary Educational Psychology*, 22, 269-298.
- Andres, L., Trache, M., Yoon, E., Pidgeon, M., Thomsen (2007). Educational expectations, parental social class, gender and post-secondary attainment: 1 10-year perspective. *Youth and Society*, 39 (2), 135-163.
- Arnett, S. (2004). *National variation in the effects of socioeconomic status on student learning*. Conference Papers – American Sociological Association, 2004 Annual Meeting. San Francisco, 1-16.
- Bakker, J., Denessen, E., Brus-Laeven, M. (2007). Socio-economic background, parental involvement and teacher perceptions of these in relation to pupil achievement. *Educational Studies*, 33 (2), 177-192.
- Beal, S. J., Crockett, L. J. (2010). Adolescents' occupational and educational aspirations and expectations: Links to high school activities and adult educational attainment. *Developmental Psychology*, 46, 258-265.
- Benner, A. D., Mistry, R. S. (2007). Congruence of mother and teacher educational expectations and low-income youth's academic competence. *Journal of Educational Psychology*, 99, 140-153.
- Bezinović, P. (2000). *Škola kao institucionalizirani sustav za blokiranje ljudskih potencijala*. XV. Dani Ramira Bujasa – Sažeci priopćenja, Bratko, D., Galešić, M., Butković, A. (ur.). Zagreb; Odsjek za psihologiju - Hrvatsko psihološko društvo, 13-15.
- Bognar, L., Dubovicki, S. (2012). Emotions in the Teaching Process. *Croatian Journal of Education*, 14 (1), 135-163
- Breš-Roth, M., Gregurović, M., Markočić Dekanić, A., Markuš, M. (2008). *PISA 2006: Prirodoslovne kompetencije za život*. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja - PISA centar.
- Buchanan, C. M., Eccles, J. C., Becker, J. B. (1992). Are adolescents the victims of raging hormones: evidence for activation effects of hormones on moods and behavior at adolescence. *Psychological Bulletin*, 111 (1), 62-107.
- Carskadon, M. A., Harvey, K., Duke, P., Anders, T. F., Litt, I. F. I Dement, W. C. (2002). Pubertal changes in daytime sleepiness. *Journal of Sleep and Sleep Disorders Research*, Vol. 25(6), 525-605.

- Dahl, R. E., Lewin, D. S. (2002). Pathways to adolescent health: sleep regulation and behavior. *Journal of Adolescent Health*, 31, 175-184.
- Dietz, F., Hofer, M., I Fries, S. (2007). Individual values, learning routines and academic procrastination. *British Journal of Educational Psychology*, 77 (4), 893-906.
- Domina, T., Conley, A., Farkas, G (2011). The link between educational expectations and effort in the college-for-all era. *Sociology of Education*, 84, 93-112.
- Duckworth, A. L., Seligman, M. E. P. (2006). Self-discipline gives girl the edge: Gender in self-discipline, grades, and achievement test scores. *Journal of Educational Psychology*, 98 (1), 198-208.
- Gaina, A., Sekine, M., Chen, X., Hamanishi, S., Kagamimori, S. (2004). Validity of child sleep diary questionnaire among junior high school children. *Journal of Epidemiology*, 14 (1), 1-4.
- Gipps, C. (1996). Review and conclusions: A pedagogy or a range of pedagogic strategies? U: P. Murphy, C. Gipps (ur.). *Equity in the classroom: Towards effective pedagogy for girls and boys*, 260-271, London, Falmer Press.
- Grolnick, W., Slowiaczek, M. (2008). Parents' involvement in children's: A multidimensional conceptualization and motivational model. *Child Development*, 65 (1), 237-252.
- Feinstein, S. (2005). *Tajne tinejdžerskog mozga, Kako komunicirati s današnjim tinejdžerima i kako ih poučavati na znanstveno utemeljen način*. Zagreb: Naklada Kосinj.
- Fredriksen, K., Rhodes, J., Reddy, R., Way, N. (2004). Sleepless in Chicago: Tracking the effects of adolescent sleep loss during the middle school years. *Child Development*, 75, 84-95.
- Halpern, D. F., Benbow, C. P., Geary, D. C., Gur, R. C. Hyde, J. S. i Gernsbacher, M. A. (2007). The science of sex differences in science and mathematics. *Psychological Science in the Public Interest*, 8 (1), 1-51.
- Hines, A. R., Paulson, S. E. (2006). „Parents' and teachers' perceptions of adolescent storm and stress: relations with parenting and teaching styles“. *Adolescence*, 41 (164), 597-614.
- Hou, Z., Leung, S. A. (2011). Vocational aspirations of Chinese high school students and their parents' expectations. *Journal of Vocational Behavior*, 79 (2), 349-360.
- Huabin, C., William, L. (1998). Adolescents' perceptions of their parents' academic expectations: *Comparison of American* 33 (130), 385.
- Hyde, J. S. (2005). The gender similarities hypothesis. *American Psychologist*, 60, 581-592.
- Jurčić, M. (2012). *Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja*. Zagreb: Recedo d.o.o.
- Jurić, V. (2007). Kurikulum suvremene škole. U: Previšić, V. (ur.), *Kurikulum, teorije, metodologija, sadržaj, struktura*. Zagreb: Školska knjiga.
- Kantorova, J. (2009). Školska klima – teorijska načela i istraživanje s motrišta učenika, nastavnika i roditelja. *Odgojne znanosti*, 1 (17), 183-189.
- Kao, G., Tienda, M. (1998). Educational aspirations of minority youth. *American Journal of Education*, 106 (3), 349-384.
- Koludrović, M., Jukić, T., Reić-Ercegovac, I. (2009). Sagorijevanje na poslu kod učitelja razredne i predmetne nastave te srednjoškolskih nastavnika. *Život i škola*, 22 (2), 235-249.
- Koludrović, M., Reić-Ercegovac, I. (2013). Motivacija i školski uspjeh: dobne i spolne razlike u ciljnim orijentacijama. *Napredak*, 154 (4), 493-509.
- Košćec, A., Radošević-Vidaček, B., Bakotić, M. (2006). Sleep patterns and sleepiness of adolescents attending school in shifts. *Journal of Sleep Research*, 15, 123.
- Lee, C-Y. S., Lee, J. August, G. (2011). Family stress, parental depressive symptoms, parenting practice, and children's externalizing problem behaviors: Underlying processes. *Family Relationship*, 60 (4), 476-490.

- Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M. (1986). Family factors as correlates and predictors of juvenile conduct problems and delinquency. U: Tory, M. i Morris, N. (Ur.), *Crime and Justice: An Annual Review*, Vol. 7, University of Chicago Press, Chicago.
- Marks, G. (2007). Accounting for the gender gap in reading and mathematics: Evidence from 31 countries. *Oxford Review of Education*, 34 (1), 1-21.
- Matković, T. (2010). Obrazovanje roditelja, materijalni status i rano napuštanje školovanja u Hrvatskoj: trendovi u proteklom desetljeću. *Društvena istraživanja*, (4-5), 643-667.
- McDaniel, A (2010). Cross-national gender gap sin educational expectations: The influence of national-level gender ideology and educational systems. *Comparative Education Review*, 54 (1), 2750.
- Merlo, J., Pernille, D., Harel-Fisch, Y., Damsgaard, M. T., Holstein, B. H., Hetland, J., Currie, C., Gabhainn, S. N., De Matos, M., Lynch, J. (2009). Socioeconomic Inequality in Exposure to Bullying During Adolescence: A Comparative, Cross-Sectional, Multilevel Study in 35 Countries. *American Public Health*, 99 (5), 907- 914.
- Pećnik, N., Tokić, A. (2011). *Roditelji i djeca na pragu adolescencije: pogled iz tri kuta, izazovi i podrška*. Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti
- Raboteg-Šarić, Z., Šakić, M., Brajša-Žganec, A. (2009). Kvaliteta života u osnovnoj školi: povezanost sa školskim uspjehom, motivacijom i ponašanjem učenika. *Društvena istraživanja*, 18 (4-5), 697-716.
- Radošević-Vidaček, B., Koščec, A. (2004a). Effects of sleep preferences and sleep patterns on daytime functioning of adolescents attending school in two shifts. *Journal of Sleep Research*, 13, 595.
- Reić-Ercegovac, I., Koludrović, M. (2010). Akademska samoefikasnost i školski uspjeh adolescenata. *Pedagogijska istraživanja*, 7 (1), 111-126.
- Reifman, A., Vila, L. C., Amaans, J. A., Reithinam, V. R., Telesca, T. Y. (2001). Children of divorce in the 1990s: A meta-analysis. *Journal of Divorce and Remarriage*, 36 (1-2), 27-37.
- Rimkute, L., Hirvonen, R., Tolvanen, A., Aunola, K., Nurmi, J-E. (2012). Parent's Role in Adolescent's Educational Expectations. *Scandinavian Journal of Educational Research*. 56 (6), 571-590
- Simpkins, S. D., Davis-Kean, P. E., Eccles, J. S. (2006). Math and science motivation: A longitudinal examination of the links between choices and beliefs. *Developmental Psychology*, 42 (1), 70-83.
- Sirin, S. R. (2005). Socioeconomic Status and Academic Achievement: A Meta-Analytic. *Review of Educational Research* Fall, 75 (3), 417-453.
- Stanišak-Pilatuš, I., Jurčec, L., Rijavec, M. (2013). Ciljne orijentacije u učenju: dobne i spolne razlike i povezanost sa školskim uspjehom. *Napredak*, 154 (4), 473-491.
- Steinberg, L., Silk, J. (2002). Parenting adolescents. U: Bornstein, M. (ur.) *Handbook of parenting: Volume 1. Children and parenting* (2nd Ed.). Mahwah, NJ: Erlbaum, 103 – 133.
- Steinmayr, R., Spinath, B. (2008). Sex differences in school achievement: What are the roles of personality and achievement motivation. *European Journal of Personality*, 22 (3), 185-209.
- Stevens, L. P. (2007). „Reconceptualizing the possible narratives of adolescence“. *Australian Educational Researcher*, 34 (2), 107-128.
- Valiyamattam, G. J., Gopal, D. V. V. (2013). Impact of the level of parental education on adolescent adjustment: A cross sectional study. *Indian Journal of Health and Wellbeing*, 4 (1), 10-15.
- Zhang, Y., Haddad, E., Torres, B., Chen, C. (2011). The Reciprocal Relationships Among Parents' Expectations, Adolescents' Expectations, and Adolescents' Achievement: A Two-

Wave Longitudinal Analysis of the NELS Dana. *Journal of Youth and Adolescence*, 40 (4), 479-489.

Vasta, R., Haith, M., Miller, A. (1998). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Vizek-Vidović, V., Rijavec, M., Vlahović-Štetić, V., Miljković, D. (2003). *Psihologija obrazovanja*, Zagreb: IEP i VERN.

Zygmunt-Fillwalk, E. (2011). Building Family Partnerships: The Journey From Preservice Preparation to Classroom Practice. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 32 (1), 84-96.

Williams, T., Batten, M. (1981). "The Quality of School Life (The Australian Council for Educational Research, Hawthorn, Victoria)."

Wood, D., Kaplan, R., Mcloyd, V. C. (2007). Gender differences in the educational expectations of urban, low-income African American youth: The role of parents and the school. *Journal of Youth and Adolescence*, 36 (4), 417-427.

Some Factors of the Adolescents and School

Abstract: School is a place where adolescents spend, after family time, most of their time and as such has a unique opportunity of having a strong and very important effect on the development of the individual. The goal of this thesis is to express literature views and researches that are dealing with examining the relationship of adolescents and school. School environment and the functioning of the school is an important aspect in the life of adolescents and way of functioning in school is an indicator of their functioning in other areas of life. The interest in school begins to weaken, for adolescents, in the final grades of elementary school, and the high school begin to change their attitude towards teachers, as well as expectations of them. Studies have systematically established a decreasing trend of all aspects of motivation for academic achievement with respect to age in both sexes. Furthermore, there is a decrease in orientation to learning, and an increased focus on the avoidance of effort over the years of schooling, in both sexes. How adolescents perceive school significantly depends on what kind of relationship teachers and adolescents have built. A teacher's professionalism, work and set up communication with the students, but also the personality characteristics of teachers has an influence on adolescents' motivation for learning, as well as on general their attitude toward school.

Keywords: adolescents, motivation, teachers, schools, school adjustment and achievement

Einige Faktoren der Relation zwischen Jugendlichen und Schule

Zusammenfassung: Die Schule ist ein Ort, an dem die Jugendlichen neben der Familie die meiste Zeit verbringen und als solche hat sie die einmalige Gelegenheit der kräftigen und sehr wichtigen Wirkung auf die Entwicklung jedes Einzelnen. Das Ziel dieser Studie ist die Präsentation der Literaturübersicht und der Untersuchung, die sich mit der Relation zwischen Jugendlichen und Schule befasst. Das Umfeld und Funktionieren der Schule ist ein wichtiger Aspekt im Leben der Jugendlichen, und die Art und Weise des Funktionierens in der Schule ist ein Indikator ihres Funktionierens in anderen Lebensbereichen. Bei den Jugendlichen nimmt das Interesse für die Schule in den letzten Klassen der Grundschule ab, und in der Mittelschule verändern sich auch ihr Verhältnis zu den Lehrern, aber auch die Erwartungen von ihnen. Bei den Untersuchungen wurde systematisch die rückläufige Tendenz aller Aspekte der Motivation für den Schulerfolg hinsichtlich des Alters bei beiden Geschlechtern festgestellt. Außerdem kommt es zur Verminderung der Lernorientierung und eine erhöhte Orientierung auf Aufwandsvermeidung kommt mit den Schuljahren bei beiden Geschlechtern zum Vorschein. Wie die Jugendlichen die Schule erleben, hängt wesentlich davon ab, welches Verhältnis die Lehrer und die Jugendlichen zueinander aufgebaut haben. Die Professionalität der Lehrer, ihre Methoden, die Kommunikation mit den Schülern, aber auch die Persönlichkeitsmerkmale von Lehrern beeinflussen bedeutend die Lernmotivation der Jugendlichen, wie auch allgemein ihre Einstellung gegenüber Schule.

Schlüsselbegriffe: Jugendliche, Motivation, Lehrer, Schule, Anpassung an Schule und Schulleistung